

Csató Zsuzsa

Tordas

Szállóházban-hosszában hatalmas, többemeletes, új, vöröstéglás épület, óriási, földtől plafonig érő ablakokkal. Körülötte frissen zöldellő park, tisztaság, jó levegő, rend. A nyitott kaput szép kerítés öleli körbe, az üvegbejárat hatalmas üvegezett hallba vezet. Benne új, divatos, de kényelmes fotelek, néhány asztal.

Messziről-közelről egyaránt szállodának, méghozzá igényes szállodának nézné bárki. Vagy esetleg egy újabb milliomos várának?

A látszat néha csal. Itt éppen a csalások egyik legjobbika. Ez a 2000-ben megnyitott bentlakásos intézmény a fővárosi fogyatékkal élő embereket szolgálja, a fővárostól alig 30 kilométerre.

Az ilyen jellegű intézményekhez képest az itt élők 40,5 évnyi átlagéletkora alacsonynak számít. S ez nem csupán a papírok alapján igaz; a lakók mozgása, tekintete, egész viselkedése friss, fiatalos. Ami ugyancsak ritka, hiszen az értelmi sérülteket szolgáló intézetek többségében a lakók 60-80 %-a kap nyugtatókat, s ez meg is látszik: gyakori a bágyadt tekintet, a nehézkes, csoszogós járás, az öreges üldögélés. Itt mozgás jellemzi a teret, csak néhányan ülnek a hallban: péntek lévén szüleiket várják.

Mindenütt derű, mosoly. Valaki kiabálni kezd. Néhányan odamennek, megnyugtatták – nem rohannak a pszichiáterért.

A körülmények

Az új épület belseje sem hazudtolja meg külsejét. A folyosók szélesek, kényelmesek, sőt világosak.

A 200 lakó négyszer 50 fős csoportokra oszlik, négy külön folyosón, amelyeken további négy, 12-13 fős lakóegység különül el, saját folyosóval, saját teakonyhával, nagy, világos, gyakran teraszos nappalikkal.

Az egy-, két- és négyágyas szobákhoz akadálymentes, ülőkével ellátott zuhanyozó és mosdó, valamint viszonylag nagy előtér is tartozik, akkora szekrénnel, amelybe minden lakó kényelmesen elrakhatja a téli-nyári ruhatárát. (Más helyeken gyakori, hogy külön raktárakban elzárva tartják az aktuálisan nem használt ruhákat, sőt nem ritka az előírás: télen-nyáron három-négy váltás ruhánál nem lehet több, mert nem fér el.)

Azok számára, akik ágyban fekszenek, és akik jobban szeretik a fürdőkádas mosakodást, mint a zuhanyozást, minden egyes lakóegységhez tartozik egy nagy, többnyire emelővel ellátott kádas fürdőszoba.

A közös helyiségek és a szobák berendezése egységes, ízléses és kifejezetten színvonalas. Jól érzékelhető, hogy itt érvényesült az általában elvi szinten megrekedő törekvés: a lakó olyasmit kapjon, amit a szakember magának is szeretne, amit maga is szívesen lát.

A szobák hasonlóak, de mégsem összetéveszthetők, a díszítések, a falak, az elrendezés mindenütt kicsit más. Az utolsó festés eredményeként már a lakóegységek falai is különböznek. A folyosók falait végig a lakók készítette képek, rajzok, kézműves alkotások és igényes reprodukciók díszítik, a színek és a formák egyaránt derűsek.

Az étkezés

A legtöbb intézet lakóinak életében központi helyet foglal el az ebéd, a vacsora. Ez egész bizonyosan az a terület, ahol a legkevesebb a panasz. Szinte mindenütt jó a „kaja”. Az már ritkább, ami tapasztalunk: a hagyományos és imádott magyar konyha mellett és helyett megjelenik az egészségesebb ételmezés igénye.

A minőség olyan jó, hogy sikerült áttörést elérniük. A falubeliek, a környéken lakók harmincan-nagyvenen bejárnak ide ebédelni. Szociális étkezésként a menü kb. 350-400 forint, ez a szokásos árkategórián belül, de annak alsó szintjén van. Az ebédek kihordását is vállalják.

Felkérésre lakodalmakat is szerveznek, akár helyben, akár másutt. A lakók nagyon élvezik az ilyen eseményeket, nézhetik a táncot, a menyasszonyt, a díszes termet, a vidám evés-ivást. A fodrászatot szintén vállalkozásba adták ki, így alacsonyabbak az árak, hiszen olcsóbb maga a vállalkozás. E téren is elérték, hogy a falu lakói ide járjanak.

A büfé ugyancsak vállalkozásban működik. Megéri, hiszen egész nap, s mindennap nyitva van (másutt hetente egyszer-kétszer néhány órára). Benne saláta, szendvics, túrórudi, üdítők – szokványos iskolai, munkahelyi büfé, de az átlagnál jóval olcsóbb, a lakók számára megfizethető árakkal.

Párok, kapcsolatok

Mint minden felnőtt ember, az itt lakók is szerelemről, házasságról álmodnak – ám erre másoknál jóval kisebb az esélyük. Mégis egyre több szociális intézményben, így ebben is látjuk: vannak együttélő párok, akadnak tartós kapcsolatok, de változó párok is.

Saját segítő – mindenkinek

Valamennyi lakónak saját „mentora”, segítője van, akihez – nem az aktuális ügyeleteshez – gondjaival fordulhat. A mentor dolga, hogy a rábízott lakót önkiszolgálásában segítse, tanítsa, fejlessze.

A mentálhigiénés fejlesztőkre egyenként 30-40 lakó jut, ők heti átlagban 2x20 percet foglalkoznak egy lakóval.

A munka

A műhelyekben valódi munka folyik. Egyrészt a védett munkahely – a korábbi három közül csak a „Kézmű” maradt – alkalmazottjaiként dolgoznak az itt lakók, másrészt az intézet saját maga szerez megrendeléseket. Akár a „Kézmű”, akár saját megrendelés, határidős, érdemi munkát vállalnak, és a lakók számára megfizetett munkát. Ilyenek a csomagolás, a gyöngyválogatás, a zacskózás, a papírhajtogatás.

A munkák másik részét a belső, háztartási és háztáji jellegű tevékenységek, mint mosodai munka, vasalás stb. alkotják.

A Kézműipari Kht. három saját műhelyt és egy papírműhelyt is bérel intézettől, és működteti azokat a lakók számára. A munka régebben szivacsragdosás (a darabokat utóbb párnákba töltik) és kábeltisztítás volt. Az évek során lassan bővülnek a lehetőségek.

Látogatásunkkor éppen gyöngyöt csomagoltak apró zacskókba, az egyik magazinhoz lesz ajándék. A hétvégi határidő miatt mindenki beszállt.

Szövőszékek, szövőkeretek, fazekasműhely és külön varroda színesítik a palettát. A nyersfehér, álompuha szőnyegek bizonyára kelendőek a piacon. Lábon eladják, és rendelésre is dolgoznak – s valóban piaci színvonalú az áru.

Terápia

A fenti tevékenységeket a terápiás foglalkozások egészítik ki. Ilyen a kosárfonás, a gyöngyfűzés, a varrogatás, a fitness terem, a zenekar és még sok más. A súlyosabban halmozottan sérültek számára Snoezelen terápiás szobák halk zenével, megnyugtató vízaggal és puha fotelokkal, és színek táncával. Ide nemcsak a legsúlyosabbak jönnek, mert bár nekik találták ki ezt a terápiát, mindenki szereti.

Ottjártunkkor a lakók színjátszó körük jelmezeit varrták éppen, a hétvégi fellépésre készültek. A színjátszás mellett működik irodalomszakkör a könyvtárban, és az ebédlőszárnyat betölti a zeneszó. Nem igazán jutna senkinek eszébe, hogy sérült fiatalok játszanak.

Szabadidő

Mindezt számos külső szabadidős program egészíti ki, az intézetben külön főállású szabadidő-szervező dolgozik.

Ezekon a különféle foglalkozásokon mindenki szabadon, saját döntése alapján vesz részt. Ügyelnek rá, hogy lehetőleg senki se töltsen a szobájában magányosan, semmittevéssel a délutánjait.

Jövedelem

A havi térítési díj kb. 33 000 forint, ezt a járadékokból és a fizetésből együttesen kifizetve, a dolgozóknak kb. harminc- negyvenezer forintjuk marad, de akad, akinek 45 000. Ezt az összeget arra költik, amire kívánják. Aki nem dolgozik, azt próbálják munkaterápiával munkajutalomban részesíteni.

Kapcsolattartás

A lakók a kezdeti lelkesedés és a mindössze 30 kilométernyi távolság ellenére eltávolodnak családjuktól. Hetente kb. 15 %-ukhoz járnak hozzátartozók, a többséghez csak havonta, de sokkal inkább évente, leginkább a jeles napokon. Ezért az ünnepeknek különös jelentősége van. Nemcsak a látogatások, hanem az arra való készülődés, a mindennapokból való kiemelkedés miatt is.

Az évi 2-3 szülői találkozón csak 50-60-an voltak – 250 lakóhoz képest.

Hiába, a szülők öregednek, meg is nyugszanak, hogy jó helyen van a „gyerek”.

A kastély volt lakói

2000-ben ötvenen maradtak a régi kastélyban, igazán mostoha körülmények közt. És éppen a legsúlyosabb sérültek, alig mozgó, ágyhoz kötött emberek. Két hónapja végre számukra is megnyílt az új, négy egységből álló egyszintes pavilon. Itt is 12 fős egységek vannak, külön mozgássérült pavilon, sajátos fürdőszobával, speciális terápiákkal, így hidroterápiával is. Az egyik pavilon falán gyönyörű mozaikokból kirakott háromméternyi fa – az igazgató keze munkája.

Kisütött a nap, mindenki a kertet kereste. A súlyosan sérült lakók is békében élvezték a kertet, a napot, a csöndet és nyugalmat. A segítők körülöttük sertepertéltek, lesték kívánságaikat, figyelték, jól vannak-é. (Beszélni alig tudnak.)

Összefutunk az egyik régóta ismert fiatallal. Az iskolából és számos lakóotthonból azzal küldték el: agresszív, kezelhetetlen. Most nyugodt, kedves, az egyik legkönnyebb kezelhető lakó. És nem emelték, sőt csökkentették gyógyszereit.

Nyugalomban van, emberhez méltóan bánnak vele. S ez minden gyönyörűséges palotánál fontosabb.

Ha már nem lehet otthon – ahogyan egyikünk sem édesanyjával együttlakva öregszik – , akkor legyen körülötte béke, csend, szeretet. Itt van.

